

1- Altıncı Söz'ün temsilî hikâyeciği

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اِنَّ اللّٰهَ اشْتَرٰی مِنَ الْمُؤْمِنِیْنَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنْ لَّهُمُ الْجَنَّةَ

Nefis ve malını Cenab-ı Hakk'a satmak ve ona abd olmak ve asker olmak; ne kadar kârlı bir ticaret, ne kadar şerefli bir rütbe olduğunu anlamak istersen şu temsilî hikâyeciği dinle:

Bir zaman bir padişah, raiyetinden iki adama, her birisine emaneten birer çiftlik verir ki içinde fabrika, makine, at, silah gibi her şey var. Fakat fırtınalı bir muharebe zamanı olduğundan hiçbir şey kararında kalmaz. Ya mahvolur veya tebeddül eder gider. Padişah, o iki nefere kemal-i merhametinden bir yaver-i ekremini gönderdi. Gayet merhametkâr bir ferman ile onlara diyordu:

“Elinizde olan emanetimi bana satınız. Tâ sizin için muhafaza edeyim, beyhude zayi olmasın. Hem muharebe bittikten sonra size daha güzel bir surette iade edeceğim. Hem güya o emanet malınızdır, pek büyük bir fiyat size vereceğim. Hem o makine ve fabrikadaki âletler, benim namımla ve benim tezgâhımda işlettirilecek. Hem fiyatı hem ücretleri, birden bine yükselecek. Bütün o kârı size vereceğim. Hem de siz, âciz ve fakirsiniz. O koca işlerin masarifatını tedarik edemezsiniz. Bütün masarifatı ve levazımatı, ben deruhte ederim. Bütün vâridatı ve menfaati size vereceğim. Hem de terhisat zamanına kadar elinizde bırakacağım. İşte beş mertebe kâr içinde kâr...

Eğer bana satmazsanız zaten görüyorsunuz ki hiç kimse elindeki muhafaza edemiyor. Herkes gibi elinizden çıkacaktır. Hem beyhude gidecek. Hem o yüksek fiyattan mahrum kalacaksınız. Hem o nazik, kıymettar âletler,

mizanlar, istimal edilecek şahane madenler ve işler bulmadığından bütün bütün kıymetten düşecekler. Hem idare ve muhafaza zahmeti ve külfeti başınıza kalacak. Hem emanette hıyanet cezasını göreceksiniz. İşte beş derece hasaret içinde hasaret...

Hem de bana satmak ise bana asker olup benim namımla tasarruf etmek demektir. Âdi bir esir ve başı bozuğa bedel, âlî bir padişahın has, serbest bir yaver-i askeri olursunuz.”

Onlar, şu iltifatı ve fermanı dinledikten sonra o iki adamdan aklı başında olanı dedi:

— Baş üstüne, ben maaliftihar satarım. Hem bin teşekkür ederim.

Diğeri mağrur, nefsi firavunlaşmış, hodbin, ayyaş, güya ebedî o çiftlikte kalacak gibi dünya zelzelelerinden, dağdağalarından haberi yok. Dedi:

— Yok! Padişah kimdir? Ben mülkümü satmam, keyfimi bozmam...

Biraz zaman sonra birinci adam öyle bir mertebeye çıktı ki herkes haline gıpta ederdi. Padişahın lütfuna mazhar olmuş, has sarayında saadette yaşıyor. Diğeri, öyle bir hale giriftar olmuş ki hem herkes ona acıyor hem de “Müstahak!” diyor. Çünkü hatasının neticesi olarak hem saadeti ve mülkü gitmiş hem ceza ve azap çekiyor.

Aşağıda **Altıncı Söz'deki temsil** esas alınarak, iki adamın hâli **kıyaslamalı ve net** bir tablo hâlinde verilmiştir:

Başlık	Aklı Başında Adam	Mağrur ve Hodbin Adam
Padişahın Teklifi	Teklifi anladı, kabul etti	Teklifi küçümsedi, reddetti
Tavır	Tevazu, teslimiyet, şükür	Kibir, enaniyet, isyan
Nefis ve Mal	Emanet olduğunu kabul etti	Mülk zannetti, sahiplendi
Satış	Nefsini ve malını padişaha sattı	Satmadı, “benim” dedi
Statü	Padişahın has askeri	Başıbozuk, sahipsiz
İşlerin Sahibi	Padişah namına tasarruf etti	Kendi namına, sahipsiz

Başlık	Aklı Başında Adam	Mağrur ve Hodbin Adam
Masraflar	Tamamı padişah tarafından karşılandı	Kendi sırtına yükledi
Kâr	Bire bin kâr kazandı	Tamamını kaybetti
Alet ve Fabrika	Kıymeti arttı, işletildi	Atıl kaldı, kıymetten düştü
Güvenlik	Padişah himayesinde	Fırtına ve muharebeye açık
Akıbet (Dünya)	İzzet, huzur, yüksek makam	Zillet, pişmanlık, sefalet
Akıbet (Sonuç)	Saadet, lütuf, mükâfat	Ceza, hasaret, azap
İnsanların Nazarı	Gıpta edilir	Acınır ama "müstahak" denir
Gerçek Kazanç	Beş mertebe kâr içinde kâr	Beş derece hasaret içinde hasaret